

2023 წლის ერთიანი ეროვნული საგამოცდო პროგრამა გეოგრაფიაში

გეოგრაფიის გამოცდაზე მოწმდება შემდეგი უნარები:

- სივრცეში ორიენტირება;
- ინფორმაციის ორგანიზება;
- თვალსაჩინოებების გამოყენება, შექმნა და ანალიზი;
- გეოგრაფიული მოვლენების, პროცესებისა და კანონზომიერებების გავრცელების დადგენა;
- საზოგადოებრივი პრობლემის გააზრება და სხვადასხვა საკითხს შორის კავშირების დადგენა.

საკითხთა ჩამონათვალი	საკითხის დაზუსტება
1. გეოგრაფიის შესავალი:	
გეოგრაფიის მეცნიერების შესავალი, სტრუქტურა და კვლევის საგანი	<ul style="list-style-type: none"> • გეოგრაფიის შესწავლის ობიექტი და მიზნები; • გეოგრაფიის მეცნიერების სტრუქტურა და ცალკეული მიმართულებების დეფინიციები; • გეოგრაფიის კვლევის მეთოდები: ტრადიციული (აღწერითი, შედარებით-გეოგრაფიული, კარტოგრაფიული) და უახლესი (მათემატიკური, აეროკოსმოსური).
რუკა და სხვადასხვა ტიპის თვალსაჩინოება	<ul style="list-style-type: none"> • სხვადასხვა ტიპის რუკები (რუკის კითხვა, ლეგენდა, მასშტაბი და მისი სახეები, ორიენტირება, გრადუსთა ბადე, გრძედი და განედი, ეკვატორი, პოლუსები, ტროპიკები და პოლარული წრეები, გეოგრაფიული კოორდინატები, აბსოლუტური და შეფარდებითი სიმაღლეები, საჭირო ინფორმაციის მოძიება და ინტერპრეტაცია, ანალიზი, ამოცანების გადაჭრა); • დავალებების შესრულება სხვადასხვა ტიპის რუკის, მათ შორის ტოპოგრაფიული რუკის გამოყენებით. მოცემული ინფორმაციის სხვა სახით (განსხვავებულ ფორმატში) გამოხატვა; • სხვადასხვა ტიპის თვალსაჩინოება (ფოტო, ნახატი, სქემა, ცხრილი, გრაფიკი) გამოყენება, ინფორმაციის ანალიზი, ამოცანების გადაჭრა და მარტივი ანალოგების შექმნა; • სქემების, ცხრილების, გრაფიკებისა და დიაგრამების შექმნა; • საქართველოსა და მსოფლიოს ფიზიკურ-გეოგრაფიული ნომენკლატურა (მნიშვნელოვანი გეოგრაფიული ობიექტები - მსოფლიო ოკეანის ნაწილები, კონტინენტები და მისი ნაწილები, რელიეფის ძირითადი ფორმები, შიდა წყლები); • სხვადასხვა ტიპის ხელსაწყოები: კომპასი, თერმომეტრი, ბარომეტრი, ფლუგერი, ანემომეტრი, ჰიგრომეტრი, სეისმოგრაფი, ექოლოტი, თანამედროვე სანავიგაციო სისტემები.
2. საბუნებისმეტყველო გეოგრაფია:	
პლანეტა დედამიწა	<ul style="list-style-type: none"> • დედამიწის ფორმა და სიდიდე; • დედამიწის დედამური და წლიური მოძრაობა; • სასაათო ზონები და თარიღთა ცვლის საერთაშორისო ხაზი.
რელიეფი	<ul style="list-style-type: none"> • ენდოგენური და ეგზოგენური რელიეფწარმოქმნელი პროცესები, რელიეფის ფორმები და ტიპები; რელიეფის გავლენა კლიმატსა და მეურნეობაზე.
ამინდი და კლიმატი	<ul style="list-style-type: none"> • ამინდი და ამინდის კომპონენტები; • მზის რადიაცია, ჰაერის ტემპერატურა, ტემპერატურის ცვლილება განედის, აბსოლუტური სიმაღლისა და

	<p>ოკეანიდან დაშორების მიხედვით;</p> <ul style="list-style-type: none"> • ატმოსფერული წნევა; ჰაერის ტენიანობა; სხვადასხვა ტიპის ქარები, მათი წარმოშობა და გავრცელების კანონზომიერებები (ბრიზი, მუსონი, პასატი, ფიონი); • ატმოსფერული ნალექები, მათი სახეები და გავრცელების კანონზომიერებები (წვიმა, სეტყვა, თოვლი, ნამი, თრთვილი, ჭირხლი); • კლიმატი და კლიმატწარმომქმნელი ფაქტორები, კლიმატის გავლენა ადამიანზე და მის სამეურნეო საქმიანობაზე (სოფლის მეურნეობაზე, ტრანსპორტზე, მშენებლობაზე).
შიდა წყლები	<ul style="list-style-type: none"> • მდინარის აუზი და მისი ნაწილები, ტბები, მყინვარები, წყალსაცავები, ჭაობები, მიწისქვეშა წყლები (საზრდოობა და რეჟიმი, გავლენა მეურნეობაზე).
ბუნებრივი რესურსები	<ul style="list-style-type: none"> • ბუნებრივი რესურსების გავრცელება, მნიშვნელობა, კლასიფიკაცია და რაციონალური გამოყენება (კლიმატური, მიწის, მზისა და ქარის რესურსები, მინერალური წყლები, სასარგებლო წიაღისეული, ბუნების დაცვა).
გლობალური გეოგრაფიული პროცესები	<ul style="list-style-type: none"> • კლიმატის გლობალური ცვლილებები; გლობალური და რეგიონალური მასშტაბის სტიქიური მოვლენები; • მდგარადი განვითარება.
3. საზოგადოებრივი გეოგრაფია:	
მსოფლიოს მოსახლეობის გეოგრაფია და დემოგრაფია	<ul style="list-style-type: none"> • მოსახლეობის დინამიკა და დემოგრაფიული ვითარება ისტორიული წარსულიდან დღემდე, დემოგრაფიული მაჩვენებლები (მოსახლეობის სქესობრივ-საკომბრივი სტრუქტურა, შობადობის, მოკვდავობის, მოსახლეობის ბუნებრივი მატების კოეფიციენტები), მოსახლეობის კვლავწარმოების (აღწარმოების) ტიპები და მსგავსება-განსხვავებები ქვეყნების მიხედვით, მოსახლეობის ეთნიკური და რელიგიური სტრუქტურა; • მოსახლეობის სიმჭიდროვე, მიგრაცია (ტიპები, ფაქტორები); • განსახლების ტიპები და ურბანიზაცია.
დიდი გეოგრაფიული აღმოჩენები	<ul style="list-style-type: none"> • მნიშვნელოვანი გეოგრაფიული აღმოჩენები: მარკო პოლო, ქრისტეფორე კოლუმბი, ფერნანდო მაგელანი, ვასკო და გამა, ამერიგო ვესპუჩი, აბელ ტასმანი, ჯეიმს კუკი; • ვახუშტი ბაგრატიონი.
მსოფლიოს პოლიტიკური რუკა	<ul style="list-style-type: none"> • პოლიტიკური რუკის ფორმირების ეტაპები.
ქვეყნების კლასიფიკაცია	<ul style="list-style-type: none"> • მმართველობის ფორმისა და ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული მოწყობის მიხედვით; • სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების დონის მიხედვით (ადამიანის (ჰუმანური) განვითარების ინდექსი, მშპ).
საერთაშორისო ორგანიზაციები	<ul style="list-style-type: none"> • გაერო (სპეციალიზებული ორგანიზაციები), ნატო, ევროპის კავშირი, ევროპის საბჭო, წითელი ჯვარი, ბისეკი, სოკი, ოპეკი, მსოფლიოს სავაჭრო ორგანიზაცია.
მეურნეობის დარგობრივი სტრუქტურა	<ul style="list-style-type: none"> • მრეწველობა, სოფლის მეურნეობა, მომსახურების სფერო.
მსოფლიოს რეგიონები და ქვეყნები	<ul style="list-style-type: none"> • ქვეყნების (აშშ, გაერთიანებული სამეფო, გერმანია, საფრანგეთი, იტალია, ჩინეთი, ინდოეთი, იაპონია, საუდის არაბეთი, ეგვიპტე, სარ-ი, ავსტრალია, ბრაზილია, მექსიკა.)

	<p>მდებარეობა, ბუნება, მმართველობის ფორმა, ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობა, მოსახლეობა, მეურნეობა, ეკონომიკური ცენტრები და ეკონომიკური მაჩვენებლები, კულტურული მრავალფეროვნება;</p> <ul style="list-style-type: none"> • რეგიონების დასახელება და შემავალი ქვეყნები, მდებარეობა და საზღვრები, ბუნებრივი პირობები და რესურსები, მოსახლეობა, ეკონომიკა; • მსოფლიოში მიმდინარე თანამედროვე პროცესები (პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალურ-კულტურული); • საქართველო და მსოფლიო (პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალურ-კულტურული ურთიერთობები).
4. საქართველოს გეოგრაფია:	
საქართველოსა და კავკასიის მდებარეობა	<ul style="list-style-type: none"> • საზღვრები, ფართობი, ფიზიკურ-გეოგრაფიული მდებარეობა, ფიზიკურ-გეოგრაფიული დაყოფა, ადმინისტრაციული დაყოფა, მმართველობის ფორმა; • ევროპა-აზიას შორის საზღვრის გატარების ვერსიები.
საქართველოს ბუნების კომპონენტები	<ul style="list-style-type: none"> • რელიეფის ძირითადი ფორმები და ტიპები; • ატმოსფეროს ცირკულაციის ძირითადი თავისებურებები; • ჰავის ძირითადი ელემენტები; • შიდა წყლები (მდინარეები, ტბები, მყინვარები, წყალსაცავები, ჭაობები); • შავი ზღვა; • ფლორა და ფაუნა; • ტყის ფონდი; • ნიადაგის ტიპები და გეოგრაფია.
საქართველოს ბუნებრივი რესურსები	<ul style="list-style-type: none"> • საქართველოს მნიშვნელოვანი რესურსების გეოგრაფია (სათბობ-ენერგეტიკული, შავი და ფერადი ლითონები, საშენი მასალები, მინერალური და თერმული წყლები).
გარემოსდაცვითი პრობლემები და სტიქიური მოვლენები	<ul style="list-style-type: none"> • ატმოსფეროს, წყლის და ნიადაგის დაბინძურება; • მიწისძვრა, მეწყერი, ზვავი, ღვარცოფი, წყალდიდობა, სეტყვა, გვალვა.
ბუნების დაცვა	<ul style="list-style-type: none"> • დაცული ტერიტორიები, დაცული ტერიტორიების ტიპები, შექმნის მიზეზები და მიზნები, მნიშვნელობა და დაცვის განსაკუთრებული ობიექტები, წითელი წიგნი, წითელი ნუსხა.
საქართველოს მოსახლეობა	<ul style="list-style-type: none"> • მოსახლეობის დინამიკა, ტერიტორიული განლაგება; • ქალაქებისა და სოფლების გეოგრაფია, ურბანიზაცია; • დემოგრაფიული და მიგრაციული პროცესები; • მოსახლეობის სტრუქტურა (სქესობრივ-ასაკობრივი, ეთნიკური, რელიგიური).
საქართველოს მეურნეობა	<ul style="list-style-type: none"> • მრეწველობა, სოფლის მეურნეობა, მომსახურების სფერო.
საქართველოს რეგიონები	<ul style="list-style-type: none"> • თბილისი, კახეთი, სამეგრელო და ზემო სვანეთი, ქვემო ქართლი, მცხეთა-მთიანეთი, იმერეთი, სამცხე-ჯავახეთი, რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი, შიდა ქართლი, გურია, აჭარა, აფხაზეთი (მდებარეობა, ტერიტორია, საზღვრები, ბუნებრივი პირობები და რესურსები, მოსახლეობა, ეკონომიკა, ღირსშესანიშნაობები, პრობლემები და

